

Jacob Ulfelds Færd ved Frederik den Andens Begravelse.

Af

Troels Lund.

Corfits Ulfelds Bedstefader, den lærde Rigsraad Jacob Ulfeld, sendtes, som bekjendt, i Aaret 1578 af Frederik II i Spidsen for et Gesandtskab til Moskou. Hensigten med denne Sendelse var at gjenoprette det venskabelige Forhold mellem Danmark og Rusland, som en Tid lang havde været brudt navnlig i Anledning af Lifland, hvor Frederik II's uheldige Broder Magnus havde bragt sit Fædreland og endnu mere sig selv i utallige Forviklinger. Saavel Frederik II som Czaren vare stemte for en fredelig Løsning, saa Jacob Ulfelds Opgave maatte synes forholdsvis let. Med Villie udstyredes Gesandtskabet mere pragtfuldt end sædvanligt, Ulfeld og hans tre Ledsagere Gregers Ulfstand, Arild Urup og Poul Vernike fik saaledes 6 Herremænd med til deres Opvartning foruden en Mængde Tjenere, Pibere, Trompetere o. s. v., saa at det hele Reiseselskab kom til at bestaae af 106 Personer. I Maimaaned lettede de 3 Skibe, der skulde føre dem over, og seilede ad Rusland til¹⁾.

¹⁾ Smlgn. Jacob Ulfelds Beskrivelse af Reisen, oversat paa Dansk og trykt som Anhang til Resens Frederik II's Kronike. S. 398—436.
— Gesandtskabets Protokol. Geh. Arch. Membraner. Rusland II b.

Efter en stærk Storm under Bornholm, hvor de to Skibe nær vare forliste, naede de endelig den danske By Arensborg paa Øsel. Herfra gik Reisen videre til Fastlandet, og ved Pernov satte man Foden paa russisk Grund. Hvis Nogen af dem havde drømt om en behagelig Reise, om forekommende Modtagelse og beundrende Hyldest af en udannet men dog velvillig Befolkning, saa skulde de snart komme ud af Illusionen. Neppe vare de blevne omgivne af den russiske saakaldte Æresvagt og ret komne i deres Ledsageres Vold, før de fik at vide, hvad det var at gjæste Barbarer. En Taterflok, der med Magt bliver ført ud over Grændsen, kunde ikke behandles værre. Der blev ikke taget mindste Hensyn til deres Ønsker, som Fanger slæbtes de fra Sted til Sted under stadig Bevogtning; det tilstædtes dem ikke at komme ind i Byerne, men der blev anvist dem Plads i forfaldne Skure i Forstæderne, hvor de maatte overnatte uden Tag over Hovedet og ofte tilbringe hele Døgn indenfor det snevre Gaardsrum; kom de udenfor, vistest de strax tilbage af Vagter, og listede de sig til at købe noget Mad paa egen Haand istedenfor den usle Føde, der bragtes dem, fik de Indfødte, som de havde handlet med, Pidsk i deres Paasyn. Forgjæves protesterede Ulfeld mod denne Behandling. Hans russiske Ledsagere svarede ham enten barskt, at han maatte finde sig i Landets Skikke, eller gave gyldne Løfter om snarlig Forbedring og trak saa blot paa Skuldrene, naar Alt blev som før. Befolkningen var raa og ildesindet; med fjendtlige Blikke betragtede de de Fremmede i den uvante korte Dragt og med det kortklippede Haar og Skjæg; naar der viste sig en Dansk, gjorde de i Massevis, Mænd og Kvinder, omkring og udtrykte deres Foragt ved Tegn, der ikke vare til at misforstaae.

Langsomt bevægede Toget sig fremad. Markerne vare øde, Gaardene afbrændte, overalt saaes Spor af den grusomme Krig mellem Russerne og deres Naboer, Svenskerne og Polakkerne. Efter utallige Moissommeligheder naaede de endelig til Novgorod. Her holdtes de i nogen Tid i Fangenskab og maatte hverken drage videre eller reise hjem, som Ulfeld i sin Fortvivlelse forlangte. Men pludselig kom der Ordre fra Czaren om, at de skulde skynde sig til Moskou. I Hui og Hast gik det nu afsted. Uafbrudt drevs de fremad over de endeløse Sletter, der undtes dem knap Tid til at holde Maaltid, Russerne kunde eller vilde ikke skaffe friske Forspand, saa de udmattede Heste, som de havde havt med fra Novgorod, styrtede en efter en, og tilsidst kun Ulfeld og hans Nærmeste kunde være til Vogns, Resten af Følget maatte slæbe sig dødstrætte fremad til Fods.

Saaledes naaede de Moskou. Et Par Dage efter deres Ankomst, d. 21de August, stedtes de til Audients hos Czaren, om hvis Grusomhed de havde hørt saa meget fortælle underveis. Modtagelsen var særdeles naadig. Czaren rakte dem Haanden, bød dem blive til Middag og ved Bordet sendte han den ene Ret efter den anden hen til dem, en Opmærksomhed, som de hver Gang maatte takke for ved at reise sig op, i alt 65 Gange, og endda bleve de skjældte ud af Tjenerne, fordi de ikke havde passet paa at reise sig ofte nok. Ulfeld nød den særlige Naade at maatte drikke af et Bæger, som Czaren først havde drukket af, og Selvherskeren over alle Russer gik endog saa vidt i sin Nedladdenhed, at han mod al Sædvane brød Tausheden ved Bordet og beklagede de mange Besværligheder, som de havde maattet udstaae paa Reisen. Saaledes syntes Alt at spaae godt for Ulfeld og hans Hverv.

Den næste Dag begyndte de egentlige Underhandlinger ¹⁾. Jacob Ulfelds Instrux lød paa, at han skulde slutte en «evig» Fred med Rusland; men herpaa vilde man fra russisk Side kun gaae ind, hvis Danmark vilde slutte Forbund med Rusland og love det Hjælp mod dets Fjender. Dette havde Ulfeld ikke Fuldmagt til at love, og det vilde selvfølgelig have været hoist ubesindigt af Danmark, om det uden Udsigt til Fordel alene for Ruslands Skyld havde styrtet sig ind i en Krig med Sverrig og Polen. Ulfeld maatte altsaa svare bestemt Nei til denne Betingelse. Nu vendte Bladet sig. De russiske Underhandlere, der tilfulde forstod at vurdere det Fordelagtigt i at have Ulfeld i deres Magt, optraadte bydende, vilde ikke høre paa hans Indvendinger og endte med at opstille det Ultimatum: enten Fred kun paa 15 Aar eller Krig strax.

Begge Vilkaar vare uheldige for Danmark. Det nuværende Øieblik var med Flid valgt til at slutte en bestandig Fred, thi Czaren var trængt af Fjender fra alle Kanter. Men hvo kunde vide, hvorledes Forholdene vilde stille sig om 15 Aar? Var Danmark til den Tid indviklet i Krig, kunde Rusland let komme til at diktere Betingelserne. Men paa den anden Side at antage det andet Vilkaar, Krig strax, var ligesaa farligt. Det var jo at styrte sig i Krig for at undgaae Krig. Og Russerne vilde have al Fordelen; de vilde naturligvis, længe før Krigserklæringen var naaet til Danmark, begynde med at ødelægge de danske Besiddelser i Lifland, erobre Øsel og maaske trænge nordenfra

¹⁾ Se Resen: Frederik II's Kronike S. 314—315. — Suhms gamle Samlinger I. 165—168. — Historisk Tidsskrift 5, 435—36. — Forhandlings-Protokollen. Geh. Arch. Membraner. Rusland 11. b. — Sjællandske Tegnelser 18 $\frac{1}{2}$ 1579. — Rostgaardske Samlinger no. 48. fol. Univ. Bibl.

ned i Norge. Al Eiendom vilde være plyndret og brændt, og alt Levende myrdet eller bortført, før Frederik II kunde bringe Hjælp.

Under alle disse Betragtninger krympede Ulfeld sig. I sin Nød forsøgte han endnu engang at gjøre Forestillinger og indvendte, at, da Russernes Forslag ikke var omtalt i hans Instrux, havde han ikke Fuldmagt til at besvare dette, men maatte først tale med sin Konge derom. Russerne vare imidlertid ikke tilsinds at lade Fuglen saa let slippe dem af Haanden. De svarede, at han kunde gjerne indhente nye Instruxer hjemmefra, men han skulde forblive der, indtil Svaret kom. Nu tabte Ulfeld ganske Modet, han havde paa Reisen noksom erfaret, hvorledes russisk Velvillie mod Fremmede tog sig ud, han ønskede ikke at stifte Bekjendskab med det Modsatte. Hvad Respekt skulde denne Czar have for Folkerettens Bud om Gesandters Ukrænkelighed, naar han daglig lige overfor sine egne Undersaatter overtraadte de simpleste Menneskelighedens Love? Et Aar eller to endnu i Rusland vilde være en Række af de utaaleligste Lidelser. Og hvad borgede for, at Ulfeld nogensinde slap bort! Det Rimeligste var, at Frederik II vilde rent afslaae Czarens Forslag og ofre Hensynet til sit Gesandtskab for det vigtigere til hele Fædrelandet.

Det var for meget; Ulfeld gav efter. Han beroligede sig selv med, at det var hans Pligt, som Forholdene nu vare, at overskride sin Instrux og gaae ind paa Tilbudet om Fred paa 15 Aar. Derved vilde han befrie de Danske Besiddelser fra et pludseligt Overfald; der blev vundet Tid, til han kom til Danmark, saa kunde jo Frederik II altid lade være at godkjende Traktaten. Hans Ledsagere delte ganske hans Mening, og under mange Ceremonier blev da Fredstraktaten underskrevet og forsejlet af dem Alle, og

Czaren kyssede Documentet til Tegn paa, at han ubrødeligt vilde holde, hvad det lovede.

Nu slog endelig den længselsfuldt ventede Afskedsstund. Ulfeld og hans Venner modtog rige Gaver, store Læs af de kosteligste Skind; hans russiske Ledsagere paa Opreisen til Moskou, over hvis Opførsel han havde klaget til Czaren, bleve pidskede og kastede i Fængsel, og udstyret med nye forlod han med lettet Hjerte Russernes Hovedstad. De nye vare imidlertid ikke bedre end de gamle. Neppe var Gesandtskabet kommet et Par Dagsrejser fra Moskou, før den gamle Behandlingsmaade indtraadte. Den samme usle Føde, de samme elendige Heste, som de Indfødte sneg sig bort med, naar Mørket faldt paa, de samme Drillerier med slette Nattekvarterer, sendrægtig Reise og pludselige Opbrud. Efter mange Lidelser naaede de endelig Kysten i Begyndelsen af November. Men Aarstiden var da altfor fremrykket til at seile hjem, de maatte drage over Land den lange Vei gjennem Polen og Tydskland. Først den 6te Januar 1579 rede de ind i Kolding. Hvad Følelser de besjæledes af ved atter at være paa Hjemmets Grund, har Ulfeld tydeligt udtrykt i Slutningsordene af sin Reisebeskrivelse: «Forresten ofre vi Tak til Himlens Gud, som frelste os fra den grumme Pharaos, det christelige Navns afsagte Fjendes, Moscovitens Haand og forte os uskadte hjem til vort Fædreland. Ham være Ære evindelig!»

Reisen var nu forbi, Regnskabstimen forestod. Ulfeld kunde neppe dølge for sig selv, at Udbyttet af hans Mission kun var ringe, og at det opnaaede Resultat betydeligt afveg fra, hvad der var paalagt ham at udvirke. Og et Spørgsmaal var det, om Kongen og Rigsraadet vilde kunne forstaae hans Grunde til at gaae ind paa det russiske Tilbud, om ikke alle de Argumenter, der i Czarens Nærhed

forekom ham saa vægtige og indlysende, havde skiftet Charakter med Omgivelserne og vilde tage sig anderledes ud paa Koldinghus end i Moskou. Vist er det, han forhastede sig ikke med at afgive detailleret Beretning. Omstændighederne kom ham i denne Henseende til Hjælp. Dagens brændende Spørgsmaal herhjemme var Ordningen af Hertugerne Hans's og Adolfs Forlehning med Slesvig; Kongens Svoger, Churfyrst August af Sachsen, og Svigerfader, Ulrik af Meklenborg, samt Landgreven af Hessen havde paataget sig at mægle Parterne imellem, og Underhandlingerne desangaaende optog al Interessen. Ulfeld slap da lykkelig igjennem den første Skjærsild. Efter at have aflagt en foreløbig Rapport til Kongen paa Koldinghus, i hvilken han vel neppe har fremhævet Skyggesiderne af sit Resultat mere end hoist nødvendigt, og hvor Frederik II's bekjendte Godmodighed sikkert er kommen ham til Hjælp, drog han over til Fyen, hvor hans Lehn Dalumkloster og hans Herresæde Kogsbøl (Holkenhavn) ventede paa ham.

Den 25de Marts endtes Striden mellem Kongen og hans Farbrødre ved Forliget i Odense. Endnu engang nød Jacob Ulfeld den Ære at optræde som en af Kongens høit betroede Mænd, han mødte i Odense sammen med Kantseren Niels Kaas, Marsken Peter Gyldenstjerne og Jørgen Rosenkrands som Frederik II's Befuldmægtigede¹⁾; det var et vigtigt og ærefuldt Hverv, hans nys foretagne lange Reise kastede en særegen Glands over ham, han var prægtigere klædt i «Zobel og Maar» end nogen af de Andre, han var dannet og beleven, havde nok at fortælle om, Ind-

¹⁾ Denne Omstændighed er med Urette bleven anført (f. Ex. i Hofman's Danske Adelsmænd II, 220) som Bevis for, at Jacob Ulfeld hurtigt er bleven tagen til Naade igjen; det vil sees, at han endnu ikke var falden i Unaade.

fødte og Fremmede flokkede sig om ham. Det var Jacob Ulfelds sidste Hædersdag.

Thi et Par Dage efter brod Uveiret løs. Kongen var reist til Sjælland og havde nu Tid til i Ro og Mag at sætte sig ind i Gesandtskabs-Sagen. Fredstraktaten med Rusland skulde jo desuden underskrives, den maatte aabne Øinene paa ham. Frederik II blev aldeles forbauset, da han hørte Overenskomstens Ordlyd. Han havde vel bestandig været imod den hele Plan med Gesandtskabet og kun givet efter for Rigsraadets samlede Indstilling¹⁾, thi det anede ham, at det blot vilde blive et unyttigt og kostbart Forsøg, men et Resultat som dette havde han dog ikke ventet. Han vilde i Begyndelsen ikke troe, hvad han hørte oplæse, det var saa himmelvidt forskjelligt fra det Indtryk, han havde faaet gennem Ulfelds foreløbige Beretning, at han troede, her maatte være skeet et Bedrageri ved Afskriften, og derfor øieblikkelig lod Gesandtskabets Sekretair, Poul Vernike, kalde. Neppe traadte denne ind ad Døren, før Kongen overfusede ham og i sin Forbitrelse truede ham med den høieste Straf, men da Poul Vernike fik forklaret sig, viste det sig snart, at her forelaa noget Andet og Mere end Feil i Afskrivningen. Kongen var ude af sig selv af Vrede, han lod hente Kantsleren, Admiralen og Rentemesteren og forlangte snarest muligt Rigsraadet sammenkaldt forat paa-dømme dette uhorste Bedrageri. Der sendtes Breve til alle Landets Kanter, Rigsraadet fik Befaling at komme sammen til et extraordinairt Møde i Roeskilde, og Gesandtskabets 4 Hovedmænd stævnedes til at møde for Raadet og forsvare sig²⁾.

Den første Efterretning, som Ulfeld fik om den Storm,

¹⁾ Se Rigsraadsdom 14/7 1579. Geh. Arch.

²⁾ Se Sjællandske Tegnelser 15/3 og 18/3 1579. — smtgn. Sjæl. Tegnelser 26/8 1588.

der ventede, var et Brev³⁾ fra Poul Vernike, hvori denne meldte ham, hvad der var skeet, og ikke uden en vis Ondskab tilføiede, at han, Poul Vernike, ikke havde kunnet svare paa Sagens Realitet men blot henholdt sig til, hvad han ofte nok paa Reisen havde faaet at høre, at han ikke var med som Gesandt, men kun som Skriver. Ulfeld forstod tilfulde Øieblikkets Alvor, han kjendte for vel Kongens Vrede og sine Standsfællers Forsonlighed paa Andres Bekostning; der var ingen Tid at spille, han maatte see at skaffe sig en paalidelig og indflydelsesrig Allieret. Hans Valg var hurtigt truffet. Den eneste, der kunde maale sig i Anseelse og Indflydelse med Niels Kaas, Christoffer Valkendorf og alle de andre Rigsraader, var Statholderen i Hertugdømmerne, Kongens Ven og prøvede Raadgiver, Henrik Ranzau. Ham gjaldt det om at vinde.

Skyndsomst drog Ulfeld ned til Segeberg og forestillede Ranzau hele Sagen fra Ende til anden. Henrik Ranzau var for øvet en Statsmand og havde for klart et Blik til ikke snart at see, at der egentlig Intet var skeet, der kunde komme Landet til Skade. Som Sagerne stod, havde Kongen baade Ret og Magt til at berøve Overenskomsten enhver Betydning ved at nægte den sin Underskrift. Og han kjendte ogsaa Kongen for godt til ikke at vide, at naar dette først var gjort ham ret indlysende, vilde efterhaanden Vreden mod Gesandternes Personer sætte sig. Det faldt derfor Ulfeld let at bevæge ham til at skrive til Kongen. Ranzau vilde rimeligvis selv uden denne Opfordring have betragtet det som sin Pligt at gjøre Kongen opmærksom derpaa og befrie sin Herre fra saa plump en Overrumpling som den russiske, nu kunde han tillige gjøre Ulfeld en

³⁾ af 1°/₃ 1579. Geh. Arch. Membraner. Rusland. 12. c.

Tjeneste og vise Rigsraadet sin Indflydelse; han lovede derfor gjerne at fremstille Kongen Sagen, som den stillede sig for ham, og gaae i Forbøn for Gesandterne. Lidt lettere om Hjertet forlod Ulfeld Segeberg.

Henrik Ranzau skrev til Kongen¹⁾. Han opfyldte ærligt sit Løfte til Ulfeld og talte varmt hans Sag, men mod Sædvane vare hans Ord uden Virkning. Kongens Vrede blev ikke dæmpet.

Stævningsdagen kom, Rigsraadet samledes den 13de Juli paa Roeskildgaard²⁾. Som kongelig Anklager optraadte Kongens Sekretair, Historikeren Arild Huitfeld. Hans Opgave var temmelig let, han behøvede kun Punkt for Punkt at sammenstille Instruxen og den indgaaede Overenskomst, Uoverensstemmelserne vare saa store, at de maatte falde Enhver i Øinene. Instruxen bød at fornye det gamle Ven-skab og slutte en «evig» Fred med Rusland. Gesandterne havde derimod sluttet en Vaabenstilstand paa 15 Aar. Instruxen bød at tilbagefordre de tre af Russerne erobrede Fæstninger i Lifland: Hapsal, Leal og Lode; hvis Czaren ikke vilde afstaae disse, skulde de forlange en Pengesum i Erstatning, som han i tidligere Breve havde ladet sig forlyde med at ville gaae ind paa. Men i yderste Nød maatte de ogsaa opgive denne Fordring mod at sikkre Danmark rolig Besiddelse af Osel og dette Stifts Eiendomme i Churland. Hvad havde de gjort? De havde afstaaet de tre Fæstninger i Lifland uden Erstatning, afstaaet alt Stiftets Gods i Churland ligeledes uden Erstatning, ja endog givet Afkald paa Frederik II's Arvefølgeret i dette Land efter sin Broder Magnus. Instruxen bød, at de skulde faae en be-

¹⁾ dat. Segeberg d. 27/6 1579. Geh. Arch. Membraner. Rusland 12. b.

²⁾ Om det Følgende se Rigsraadsdom af 14/7 1579. Geh. Arch. Domme no. 116. Pergament.

stemt Grændse fastsat mellem Norge og Rusland, da Russerne bestandig vare trængte videre og videre ind paa norsk Grund. Nu havde Gesandterne ganske vist faaet et Grændsemode aftalt til næste Aar (1580), men samtidig havde de trukket Norge ind i Forhandlingerne og sluttet en 15 Aars Stilstand ogsaa for dette Lands Vedkommende, som om Norge ikke bestandig havde levet i Fred med Rusland. Og endelig havde de paa Kongens Vegne lovet, at enhver Lithauer eller blot Ikketydsker, som slap over til Øsel, skulde atter blive udleveret til Rusland. Herved havde de gjort endogsaa den Smule, de havde opnaaet, Stilstanden paa 15 Aar, til et rent Intet; thi det stod nu til Russerne at afgjøre, naar de vilde bryde Vaabenhvilen under Paaskud af, at dette Punkt ikke var blevet overholdt. Naar Czaren havde faaet Fred med Polen og Sverrig, behøvede han blot at paastaae, at der var en Lithauer paa Øsel, for at have en gyldig Grund til Krig med Danmark. Efterdi de da saaledes Punkt for Punkt havde overtraadt Instruxen og indgaaet saa uheldige Vilkaar for deres Fædreland, og efterdi de havde undladt at anvende den simpleste Forsigtighedsregel nemlig kun at slutte Overenskomsten under Forbehold af Kongens Godkjendelse, saa mente Huitfeldt, at de høilig havde handlet Uret og burde «stande Kongen og Riget til Rette».

Nu tog Ulfeldt Ordet. Han begyndte med at minde om, at man let er tilbøielig til at overvurdere, hvad et Gesandtskab kan udrette. Sandheden er dog, at et Gesandtskab ikke kan opnaae en Smule mere, end hvad Herskeren i Landet vil gaae ind paa. Gesandterne maae da siges at have opfyldt deres Pligt, naar de bevisligt have fremført deres Andragende, om end de kun have faaet et afslaaende Svar. Og at han og hans Ledsagere tilfulde havde røgtet deres Hverv, forsaavidt de havde fremført Alt, hvad Instruxen

bød dem, det fremgik noksom af deres Forhandlings-Protokol og af Czarens medgivne Brev. Man havde indvendt, at de ikke havde fulgt deres Instrux. Men det maatte erindres, at da de ikke kunde gaae ind paa Czarens Fordring om Forsvars-Forbund, bleve de ved det russiske Ultimatum: Fred paa 15 Aar eller Krig strax, stillede saaledes, at der ikke længere kunde være Tale om at følge Instruxen men kun om at handle efter Conduite og altsaa vælge det mindste af de to Onder. Havde de halsstarrigt holdt sig til Instruxens Ordlyd og kun villet indlade sig paa en «evig» Fred, saa var Følgen bleven, at Russerne strax havde begyndt Krigen. Han vidste sikkert, at de havde samlet Tropper i Lifland for at gaae over til Øsel. Russerne vilde have hærget og ødelagt alle danske Besiddelser derovre og maaske Størsteparten af Norge med, før Krigserklæringen kunde være naaet til Danmark, endsige før der kunde bringes Hjælp. De havde da valgt Fred paa 15 Aar. Herved havde de opnaaet, hvad der overhovedet kunde opnaaes: at faae hele Spørgsmaalet udsat; thi naar de først vare komne tilbage og havde forestillet Kongen Forholdene, saa kunde denne jo selv vælge, hvad han ønskede, Fred eller Krig.

Men, kunde man indvende, hvorfor valgte I ikke at udsætte Sagen under den brugelige Form: at indhente nye Instruxer? Hertil vilde han svare, at de havde tidligere Erfaringer i altfor friskt Minde. En af deres Midte, Poul Vernike, havde jo for et Par Aar siden været i en lignende Sendelse til Rusland angaaende de tre Fæstninger i Lifland Hapsal, Leal og Lode. Han lod sig forlede til at troe paa Russernes Ærlighed, og medens han ventede et Aar i Moskou, erobrede Russerne uden videre de tre Fæstninger og sendte ham saa hjem, da Sagen saaledes var afgjort. Nei, ved at handle, som de gjorde, havde de netop vare-

taget Kongens og Landets sande Tarv. Og selve den Paastand, at de herved i det mindste formelt havde overtraadt deres Instrux, var kun delvis sand. Thi Instruxen gav dem udtrykkelig Fuldmagt til, naar et Tilfælde indtraf som ikke var omtalt deri, da at handle efter deres egen »begavede Forstand» og ramme Kongens og Landets Bedste. Et saadant Tilfælde var indtruffet, de havde været nødte til at handle paa egen Haand og havde gjort det, men i Henhold til deres Instrux.

Der var dernæst blevet indvendt mod Gesandtskabet, at de havde indgaaet ulidelige Vilkaar uden at tage Forbehold med Hensyn til Kongens Godkjendelse. Han skulde vise, at Kongen var endnu ligesaa fri overfor Overenskomsten som tilforn. Ulfeld og hans Ledsagere havde nemlig med Villie undladt at aflevere deres Fuldmagter i Moskou. Czaren havde altsaa ikke mindste Bevis for, at de havde handlet i Kongens Navn. Fremdeles, selve Overenskomsten med deres Segl og Underskrifter var nu her tilstede i Riget, de russiske Gesandter, som Czaren havde sendt tilbage med dem, bragte den med sig for at overgive den til Kongens Underskrift. Og endelig, selve dette Dokument var jo betydningsløst, naar Kongen ikke slog Kors over det og kyssede det, underskrev og forseglede det. Det stod nu ene og alene til Kongen at afgjøre, hvorvidt han vilde godkjende det eller ei.

Kongen behøvede altsaa ikke at gaae ind paa Overenskomsten. Men hvad mere var, han havde vægtige Grunde til at lade være, thi den var allerede brudt af Czaren. Der stod jo i Forliget, at Danske maatte handle hvor de vilde i Rusland, men desuagtet var det blevet forbudt alle de danske Kjøbmænd, som havde sluttet sig til Gesandtskabet, baade Anders Hes, Jacob Falkener, Peter Frantzen og Claus

Bundtmager, at handle paa noget Sted, hverken i Moskou eller i Narva. Czaren havde endog taget alle deres Varer fra dem, lovet dem Erstatning inden de forlod Riget, men ikke betalt dem en Skilling. Og efterat Czaren havde kysset og forseglet Traktaten, havde han uden videre rettet i den paany og mod Gesandternes Villie forandret Aaret for Grændsemødet i Norge fra 1579 til 1580¹⁾. Endelig havde Czaren ikke efter Løfte givet alle de danske Fanger fri og sendt dem til Dorpat. Det var klart, at en Traktat, der saaledes forud var brudt, ikke havde nogen bindende Kraft.

Saa man da altsaa hen til, at Gesandtskabet under saa vanskelige Forhold, hos et saa troløst og barbarisk Folk havde, uden at overskride sin Instrux, befriet Fædrelandet fra en stor og overhængende Fare og trods alle Anslag og paanødte Forpligtelser sluttelig bragt det dertil, at Kongen havde sin fulde Handlefrihed, saa maatte man snarere rose Gesandtskabet for dets Færd end dadle det.

Arild Huitfeld fik endnu engang Ordet og svarede kortelig hertil, at Ulfeld feilede, naar han paastod, at han og hans Ledsagere havde valgt det bedste af to dem paastrængte onde Kaar. Der stod jo udtrykkelig i Czarens Brev, at de i Kongens Navn havde b e g j æ r e t Vaabenstilstand paa 15 Aar, ikke, at saadant var blevet dem tilbudt. Og det var en stor Feiltagelse, naar Ulfeld mente, at Artiklen i deres Instrux, hvorved det tillodes dem i visse Tilfælde at handle efter Conduite, kunde forklares saaledes, at de overhovedet ikke behøvede at tage Hensyn til nogen af de øvrige Artikler. Han maatte derfor fastholde, hvad han tidligere havde sat i Rette.

---

¹⁾ Originalen, der findes i Geheimearchivet, viser, at Ulfeld har Ret i denne Paastand. Pergamentet bærer endnu Spor af Raderingen, og det nye Aarstal er skrevet med mørkere Blæk end det øvrige.

Derpaa skredes der til Dom. Det var ikke lykkedes Ulfeld at overbevise sine Dommere, thi Dømmen lød paa, at Jacob Ulfeld, Gregers Ulfstand, Arild Urup og Poul Vernike, fordi de havde handlet imod deres Instrux, skulde stande Kongen til Rette.

Neppe var Dømmen fældet, før der forefaldt en Scene af hel anden Art, idet de russiske Gesandter, som vare komne kort efter Jacob Ulfeld til Danmark, stedtes til Audients. Tiden og Stedet til denne Audients kunde ved første Øiekast synes besynderligt valgt, især naar man tog Hensyn til, at de havde maattet vente saalænge paa at faae den, men ved nærmere Betragtning kunde Meningen dermed ikke være uklar for Nogen. De bleve meget koldt modtagne og fik kun den ene Audients. Kort efter blev det dem betydet, at da de ikke havde havt Gaver med fra Czaren, agtede Kongen heller ikke at sende Noget til ham, deres egne private Foræringer til Kongen, som de havde overrakt i Roeskilde, kunde de selv beholde, og iøvrigt maatte de reise, naar de lystede, da Kongen havde medgivet Skibskapitain Peter Adrian sit skriftlige Svar til deres Herre. Det medgivne Brev indeholdt, som man kunde forudsee, et fuldstændigt Afslag. Da Czaren, istedenfor, som han havde tilbudt, at slutte en bestandig Fred, havde søgt at paa- tvinge de kongelige Gesandter en 15 Aars Vaabenhvile, der alene laa i Czarens, men ikke i Kongens Interesse, saa kunde denne ikke indlade sig paa at underskrive det derom oprettede Document¹⁾. — Hermed vare de væsentligste politiske Følger af Ulfelds uheldige Gesandtskab udslettede.

Anderledes forholdt det sig med de personlige, de begyndte først nu at vise sig. Ulfeld var bleven domt til

¹⁾ Geh. Arch. Membraner. Rusland. 11 b.

at stande Kongen til Rette, det udførtes saaledes, at han blev udstødt af Rigsraadet, hans Lehn blev ham frataget, og det henstilledes til Kongen, hvad yderligere Straf han vilde tage over ham og hans Ledsagere. Kongen lod sig imidlertid forsaavidt formilde, som han lod det blive derved og paa Rigsraadets Forbøn ikke idømte dem nogen Pengebøde eller anden Straf, men gav dem sin skriftlige Erklæring for, at de og deres Arvinger skulde være frie for videre Tiltale i denne Sag¹⁾.

Det var et haardt Stød for Jacob Ulfeld. Forbitret forlod han Roeskilde og trak sig tilbage til sine Godser. Hans Lehn blev overgivet til en Anden²⁾, hans Plads i Rigsraadet besat, hele hans Embedsvirksomhed var afbrudt, han fik Tid nok til i Ensomhed at gruble over Verdens Utaknemmelighed. Han kunde dog ikke for Alvor troe, at Alt skulde være forbi med det Samme; engang tidligere (1569) havde han været under lignende Forhold, og det var endt godt, hemmeligt haabede han derfor paa Benaadning igjen. Men han vilde vise, at han kunde undvære den, han var desuden den Forurettede, Modparten burde gjøre det første Skridt. Derfor holdt han sig tilbage ved alle Leiligheder, selv der, hvor hans Udeblivelse var en ligefrem Uhoffighed. Han glimrede saaledes ved sin Fraværelse, da Adelen i Odense 1580 valgte den 3aarige Christian IV til Frederik II's Efterfølger, saa der maatte affordres ham en særskilt skriftlig Erklæring om, at han deltog i Valget³⁾.

Hjemme sysselsatte han sig ivrigt med Driften af sine Gaarde og med videnskabelige Studier. Han var Eier af Kogsbøl, Bavelse og Selso. Selso havde han allerede tid-

¹⁾ Den skriftlige Erklæring i Sjællandske Registre 16/7 1579.

²⁾ Fyenske Registre 2/8 1579.

³⁾ Geh. Arch. Hyldeinger. no. 32. Erklæringen er dateret Kogsbøl d. 24/6 1580.

ligere opført fra ny af, nu ombyggede han Bavelse¹⁾, rev Kogsbøl ned og flyttede den nærmere til Stranden. Der byggede han de to Længer, som endnu danne de to Sidefløie af det smukke Holkenhavn, og samtidig lod han Gaarden skifte Navn og kaldte den Ulfeldsholm. I sin Ungdom havde han som saamange andre af Datidens Adelsmænd faaet en lærd Opdragelse. Nu udfyldte han Tiden med Studiet af Danmarks Historie og skrev paa Latin sin livlige lille Fremstilling af Forholdene i Danmark fra 1333 til 1559. Men først og fremmest syslede han med Beskrivelsen af sin Gesandtskabsreise til Rusland, den dannede jo baade i sig selv og ved sine Følger det vigtigste Afsnit af hans Liv, og Intet er saa tiltrækkende for en falden Storhed som i Tankerne at gjenopleve sin Fortid og sikre den imod at blive miskjendt eller glemt. Og han fik Ro til sin Beskjæftigelse, thi intet Skib landede ved Ulfeldsholm, og intet ridende Bud bankede paa Porten for at kalde ham til Hoffet.

Aaringer gik, den Ulfeldske Sag var snart en gammel Historie, glemt af Alle kun ikke af ham selv. Saa døde Frederik II. Det var et alvorligt Øieblik, vel skikket til at vække mangehaande Betragtninger. Kongen var uventet død i sin kraftigste Manddoms Alder. Hans ældste Søn var kun 11 Aar gammel, der var Intet bestemt om Regjeringsformen under saadanne Forhold. Skulde Danmark atter opleve en Borgerkrigs Rædsler? Eller vilde maaske en eller anden mægtig Nabo benytte sig af Øieblikket og angribe Landet, medens det manglede en Styrer? Det var altsammen truende Muligheder, som Fremtiden endnu bar i sit Skjød. Dette Eene følte Alle, at under Frederik II

---

¹⁾ Klevenfelds Dokumenter til Familien Ulfeld. 27/s 1581. Geh. Arch.

havde Danmark levet en lykkelig Tid, som nu med hans Dod rimeligvis var afsluttet.

Kongen havde personlig været meget afholdt; man vidste, at Enkedronningen satte Pris paa, at Begravelsen foregik med saa megen Pragt som muligt¹⁾, der samlede sig derfor et usædvanlig talrigt Følge ved Bisættelsen i Roeskilde. Af fremmede Fyrster var personlig mødt Dronningens Fader Hertug Ulrik af Meklenborg, desuden en stor Mængde Repræsentanter for udenlandske Fyrstehuse, Dronningen selv og alle Bornene vare naturligvis tilstede og dertil Størsteparten af den danske Adel. Saa storartet et Ligfølge var aldrig tilforn seet herhjemme.

Prædikenen var tilende, Psalmesangen forstummet, Liget bragt til dets sidste Hvilested. Følget ordnede sig allerede paa Kirkegulvet for at vende tilbage til Bispegaarden, saa, fortælles der, traadte med Eet Jacob Ulfeld frem og standsede Sørgekaren. Med hoi Røst tog han til orde og sagde, at den Drot, som de nu havde begravet, og hvis Pris havde lydt i Ligprædikenerne, havde ikke opført sig imod ham, som han burde. Han, Jacob Ulfeld, var til Tak for alle de Tjenester, han havde vist sin Konge og sit Fædreland, kun bleven lønnet med Haan, udstødt af Rigsraadet og berøvet sine Lehn.

Der er noget i hoi Grad pinligt ved denne Scene, endnu saa mange Aar efter gjør den et uhyggeligt og frastødende Indtryk. Til Held for Jacob Ulfeld og hans Eftermæle er den hele Fortælling imidlertid usand²⁾. Den beroer paa en Misforstaaelse, hvortil Anledningen let lader

¹⁾ Se Sjællandske Tegnelser ²⁹/₄ 1588.

²⁾ Den forekommer første Gang hos Slange (Chr. IV's Historie I, 10) og er derfra gaaet over i alle senere Fremstillinger, der støtte sig til hans udførlige Beretning.

sig paavise. Efter de samtidige og eneste paalidelige Kilder forholder Sagen sig saaledes:

Det er ikke engang sandsynligt, at Jacob Ulfeld har været med ved Frederik II's Begravelse, han har ikke haft nogen Funktion og omtales heller ingensteds; Meget maatte ogsaa holde ham tilbage, kun Lidet tilskynde ham dertil. Men selv om han har været tilstede, har han aldeles ingen Rolle spillet, han har tabt sig i Mængden, hvilket sommede sig bedst for ham. Men over to Maaneder derefter, den 12te August¹⁾ var han tilsagt til at møde i Roeskilde i Anledning af en Omordning af Rostjenesten; paa Grund af den store Mængde Adelsmænd, der ventedes, havde man valgt Byens største Lokale, Domkirken, til Forsamlingssted; og det er denne tilfældige Omstændighed i Forbindelse med de Ytringer, som Ulfeld der fremkom med, der have afgivet Stoffet til det ovenanførte Opspind.

Som Eier af Bavelse og Selsø skulde han altsaa møde i Roeskilde og lade sig taxere til Rostjeneste. Denne Taxation foregik omtrent samtidig i Skaane og paa Øerne, i Jylland var Omordningen allerede foretaget under Frederik II. Paa hvert Forsamlingssted fungerede nogle Rigsraader som Taxations-Mænd, Tilfældet vilde, at netop selve de 4 Regjeringsraader under Christian IV's Umyndighed: Niels Kaas, Peder Munk, Jørgen Rosenkrands og Christoffer Valkendorf skulde lede Taxationen i Roeskilde. Der var noget Trykkende for Jacob Ulfeld i at skulle mødes med dem igjen. Den sidste Gang, de havde været sammen og taltes ved, var for 9 Aar siden i Odense; da var Ulfeld deres Ligemand. Meget var skeet siden; de havde domt Ulfeld ud af Rigsraadet og berøvet ham hans Lehn, selv

¹⁾ Se Befalingen i Sjællandske Tegnelser 5/7 1588. — Begravelsen var foregaaet den 5 Juni.

vare de nu af Skjæbnen løftede til den høieste Magt og Anseelse, som nogen Adelsmand i Danmark nogensinde havde besiddet. Det laa nær for Ulfeld at slutte, at hvis han var bleven i Rigsraadet, kunde Valget ligesaa godt være faldet paa ham. Det kogte i ham ved Tanken om nu at skulle møde for dem som deres Undergivne. Hans Hjerte svulmede af Forbitrelse, Undseelse og krænket Stolt-hed. — Men dog, hvo kunde vide, maaske de ønskede en Forsoning. De trængte til Støtte. Lehnene sad løse nu. Det gjaldt om at optræde snildt. Maaske kunde han vende hjem med en god Forlehnning. Det var det første Skridt til at komme ind i Rigsraadet. — Han tog sin Reisebeskrivelse med, den kunde dog maaske komme til Anvendelse ved denne Leilighed.

Med Bogen under Armen traadte han ind i Kirken¹⁾. Men han var ikke ganske Herre over sig selv. Han havde en ubestemt flau Følelse af, at Noget maatte der gøres, han maatte optræde med Eclat for ikke at spille en ynkelig Figur; herved kom der noget Forceret over ham, som gjorde, at han tabte sin vante Sikkerhed. Han var med eet Ord i den Tilstand, hvori man som oftest forløber sig. Da Forhandlingerne vare i fuld Gang, traadte han pludselig ud paa Gulvet og bad Regjeringsraaderne om en Samtale i Eenrum. Men førend disse endnu havde faaet besvaret dette underlige Forlangende, brusede alt det Meget frem, som saa længe havde ligget ham paa Hjerte. Med stigende Heflighed fortalte han om al den Uret, han havde lidt under Frederik II. Han havde tjent sin Konge tro tillands og tilvands, hjemme og ude, han var kommen saaret hjem og havde døiet Moie og Besvær. Og hvad Løn havde han høstet? Kun Kon-

¹⁾ Se den udførlige Beskrivelse i Sjællandske Tegnelser 26/8 1588.

gens Ugunst og Foragt. Han havde mistet sine Forlehninger og var bleven udstødt af Rigsraadet, medens Andre, som han havde seet som Dreng, havde faaet de største Lehn og Sæde i Raadet. Han vidste nok, at det var Reisen til Rusland, man anklagede ham for, men her i sin Haand havde han en Bog, som han vilde vise dem. Den skulde nu udkomme og dømme ham og alle hans Anklagere imellem.

Udbruddet var tilende, Ulfeld havde spillet sin sidste Trumf ud. Havde nu blot Regjeringsraaderne ladet sig forbløffe, eller vare de blevne hidsige, saa havde det ene Ord kunnet tage det andet, og Ulfeld endnu være kommen nogenlunde godt fra det. Men uheldigvis var det den gamle sindige Niels Kaas, der stod overfor ham. Han forløb sig ikke, han slog ikke paa Kaarden eller foer op og spurgte, om han vidste, hvem han talte til, men med rolig Værdighed tog han mod Bogen og svarede, at de gjerne skulde læse den igjennem og ved Leilighed meddele ham deres Mening om den.

Slaget var ganske tabt. Ulfeld havde ikke opnaaet Andet end grundigt at forløbe sig og derved forspildt hver Udsigt til at gjøre sin Lykke under det nye Regimente. Der var kun Eet for ham at gjøre: snarest muligt at vende hjem til Selsø.

Nu kom Touren til Regjeringsraaderne til at svare ham. De vilde gjerne gjøre Svaret saa offentligt som muligt, uden dog just derfor at lade Ulfeld møde for Rigsraadet eller en Adelsforsamling. Leiligheden tilbød sig af sig selv. Ulfeld laa netop i Procès med Eiler Grubbes Arvinger og skulde i den Anledning møde ved Landstthinget i Ringsted. Naar Landstthing holdtes, var der altid en hel Del Folk samlede, Interesserede og Nysgjerrige, saa hvad der foregik

havde Offentlighedens hele Præg og hurtigt kom til almindelig Kundskab; og det traf sig just saa heldigt, at der var valgt en af Rigsraadet til Sættedommer i denne Sag, nemlig Ulfelds tidligere Anklager, Historikeren Arild Hvitfeld, den yngste af de Drengene, som Ulfeld havde seet voxe op og faae Forlehninger og Sæde i Rigsraadet. Han fik da Ordre til fra Dommersædet at give Ulfeld Regjeringsraadernes Svar¹⁾.

Det var skarpt, som man kunde vente sig det: Det havde været dem meget imod, at Ulfeld paa et saadant Sted havde rippet op i en gammel Sag, der helst burde hvile, og tilmed gjort det paa en Maade, der var til Forkleinelse for den afdøde Konge. Da nu Ulfeld havde ladet sig forlyde med, at han agtede at offentliggjøre den Bog, som han havde overleveret dem, vilde de dog sige ham, at da den indeholdt Fornærmelser og Anklager mod den afdøde Konge og det daværende Rigsraad, saa kunde de ikke forsvare for den udvalgte Konge at tie stille dertil, og de vilde derfor raade ham til vel at betænke, hvad han gjorde. Lød han den udkomme, saa maatte han endelig ikke glemme at tilføie dels hans Instrux, dels den Overenskomst, som han indgik med Czaren, forat enhver Læser kunde dømme om, hvorledes han havde udført det ham paalagte Hverv. Glemte han at gjøre denne Tilføielse, saa skulde de vel sørge for, at det kom til offentlig Kundskab, at Kongen og Rigsraadet havde havt fuld Føje til at dømme, som de havde gjort. Men de haabede, at han ikke vilde sætte dem i denne Nødvendighed.

Det er altid vanskeligt, at gjøre en Feiltagelse god igjen, navnlig naar Feiltagelsen bestaaer i, at man er kom-

¹⁾ Sjæl. Tegnelser 26/a 1588.

men til at sige sin Hjertens Mening. Ulfeld var i dette ubehagelige Tilfælde. Ingen kunde tvivle om, at hvad han havde sagt i Roeskilde var et klart Udtryk for, hvad han virkelig folte: Had og Forbitrelse mod den afdøde Konge og Alle, der havde været med at støde ham ud af Rigsraadet, og den inderligste Lyst til at hævne sig, naar Leilighed gaves. De Fleste vilde vel under saadanne Forhold have holdt det for bedst at tie stille, i Haab om, at Tiden skulde bringe det Hele i Glemme; Ulfeld foretrak at tale. Da han havde sundet sig i nogen Tid ovenpaa Regjeringsraadernes Svar, der ikke var til at misforstaae, begyndte han at gruble over, om det Skete ikke lod sig gjøre godt igjen. Han tænkte saalænge derpaa, til han tilsidst skrev til Regjeringsraaderne. Brevet¹⁾ var efter Omstændighederne ret snildt affattet. Han anvendte det gamle Fif at sondre mellem Angreb og Forsvar og sagde, at han aldrig havde tænkt paa at angribe eller klage over Nogen hverken sine fordums Dommere eller salig Kongen, hvis Død han maaske beklagede højere end nogen Anden. Det havde derfor smertet ham dybt, at de havde opfattet hans Ord saaledes. Hans Mening var simpelthen den, at han nu var en gammel Mand og vidste ikke, hvad Dag han skulde kaldes bort; det pinte ham da, naar han tænkte paa Fremtiden, at hans Minde maaske skulde besudles efter hans Død, og hans Udstødelse af Rigsraadet forklares paa en Maade, der ikke stemmede med den virkelige Grund. Han havde derfor forfattet denne Bog, ikke for at retfærdiggjøre sig, det være langtfra, endsige for at reise Beskyldning mod nogen Anden, men blot for at lade Sandheden skee Fyldest og sikre sig imod, at man efter hans Død beskyldte ham for

¹⁾ Indoptaget i Regjeringsraadernes Svar af 12/11 1588. Sjællandske Tegnelser.

mere, end han virkelig havde begaaet. Derfor havde han ogsaa anseet det for sin Pligt først at forelægge dem Bogen, førend den udkom, saa at han kunde føle sig rolig med Hensyn til, at den hele Plan havde deres Bifald, og at der Intet stod i den, som stred mod deres Opfattelse.

Det lød ret smukt. Men han havde med gamle Statsmænd at gjøre, Ingen af dem bed paa Krogen. Han opnaaede kun at faae et kort Svar fra Regjeringsraaderne, hvori de beklagede, at han ikke havde vidst at udtrykke sin Mening tydeligere, thi hverken de eller de andre Tilstedeværende havde forstaaet, at dette var Hensigten med hans Optræden i Roeskilde. Som hans Ord vare faldne, indeholdt de Fornærmelser mod den afdøde Konge, dem og hele Rigsraadet. De kunde derfor ikke nu erklære sig særskilt derom, men maatte henstille Sagen til det samlede Rigsraads Afgjørelse. «Hvilket vi Eder venligen ikke ville forholde».

Det var det sidste Skud, der blev løsnet, Striden døde hen, og Ulfeld skulde vel vogte sig for at optage den paany. Resten af sit Liv tilbragte han i Stilhed, hans Blik rettedes mere og mere mod den store Skilsmisse, der forestod ham, og Tanken om Døden bragte ham til at oversætte et Par gudelige Skrifter derom paa Dansk; derimod opgav han ganske Haabet om at naae til høiere Magt og Værdighed, han lod Rigsraadsplanerne flyve og fandt en ædlere Næring for sin Stolthed i Glæden over sine to dygtige Sønner Jacob og Mogens Ulfeld. Begge havde de i lang Tid været borte fra deres Fædreland. Mogens var just paa Togt i fremmed Tjeneste imod Tyrkerne, og Jacob stod i Begreb med at tiltræde sin Reise fra Venedig til Orienten sammen med sin Ven Christian Barnekov¹⁾ paa den Tid, da Faderen for-

¹⁾ Se Thottske Manuskript-Samling. 4to. No. 1294. Kgl. Bibl.

løb sig i Roeskilde. Nu vendte de tilbage og oplivede den Gamles sidste Tid. Det vilde have været ham en Fryd, om han for sin Død (1593) kunde have seet, hvorledes de begge hurtigt stege til de høieste Poster, den ene blev Rigsadmiral, den anden Kantsler, og — hvad der var det vanskeligste for en Ulfeld — forbleve i deres Stillinger til deres Død.

Saa utroligt det lyder, synes dog Reisebeskrivelsen at have spøgt i den Gamles Hoved lige til hans Død. Om han har handlet efter Samraad med sine Sønner eller, hvad der er det rimeligste, han ogsaa har fortiet det for disse, er nu umuligt at afgjøre, men vist er det, at han hemmeligt sendte den til en Bogtrykker i Leyden, for at denne skulde udgive den efter hans Død. Der laa den saa gjemt og glemmt, indtil den pludselig dukker op mange Aar efter (1608), da alle de Paagjældende vare døde, og Faa ret vidste, hvad den betød. Den havde havt en underlig Historie ligesom dens Herre. Fra Bogtrykkeren i Leyden var den vandret til en Apotheker, der vilde bruge den til Indpknings-Papir, da en lærd Mand opdagede den, købte den og lod den udkomme i Frankfurt. Saa ukjendt var Forfatteren, at der paa Titelbladet kom til at staae: «Den danske Adelsmand Jacobs Reise i Rusland»; først senere opdagede man, at Forfatteren havde heddet Jacob Ulfeld, og hans fulde Navn blev da i anden Udgave sat paa Titelbladet.

Hvis Reisebeskrivelsen, som den foreligger trykt, er den samme, som Ulfeld har overleveret Regjeringsraaderne, og han altsaa ikke i Mellemtiden har afglattet nogle skarpe Kanter, maa man iøvrigt indrømme han, at den var fri for al Polemik. Men samtidigt forstaaer man godt Regjeringsraadernes Ønske om at faae Forholdet mellem Instructionen

og den afsluttede Overenskomst klarere belyst. Dette Spørgsmaal behandles nemlig grumme let. Der bemærkes blot en passant, at Russerne vare ubehagelige at forhandle med, thi da Alt var afgjort og Dokumenterne affattede, forlangte de dem pludseligt gjorde om, hvilket voldte en Del Uleilighed i sidste Øieblik.

Forunderligt skifte Forholdene og spotte hver menneskelig Beregning. Ulfeld frygtede mest af Alt for, at Efterslægten skulde mistyde hans Udstødelse af Rigsraadet og tillægge ham en større Forseelse, end han virkelig havde begaaet ved at overskride sin Instrux. Derfor blev Beskrivelsen af hans Gesandtskabs-Reise hans stadige Tanke. Han anede ikke, at et ubetænksomt Ord af ham i Roeskilde skulde blive langt værre forvansket, og hans Navn — der ellers vilde være glemt som hans Gesandtskab — blive forevigtet ved en Beskyldning, hvis Usandfærdighed først trehundrede Aar efter skulde komme for Lyset.
